

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ

УСОВА ЄВГЕНІЯ СЕРГІЇВНА

УДК 343.831

**КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ
ЗЛІСНОМУ НЕВИКОНАННЮ ОБОВ'ЯЗКІВ ПО ДОГЛЯДУ ЗА
ДИТИНОЮ АБО ЗА ОСОБОЮ, ЩОДО ЯКОЇ ВСТАНОВЛЕНА
ОПІКА ЧИ ПІКЛУВАННЯ (СТ. 166 КК УКРАЇНИ)**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Харківському національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук
Назаренко Дмитро Олександрович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
факультету права та масових
комунікацій.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, старший
науковий співробітник
Яковець Ірина Станіславівна,
Науково-дослідний інститут вивчення
проблем злочинності імені академіка
В. В. Сташиса Національної академії
правових наук України, провідний
науковий співробітник сектору
дослідження проблем кримінально-
виконавчого законодавства;

кандидат юридичних наук, доцент
Шаблистий Володимир Вікторович,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
начальник кафедри кримінального
права та кримінології факультету
підготовки фахівців для підрозділів
слідства.

Захист відбудеться 26 лютого 2016 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.03 у Харківському національному університеті внутрішніх справ (61080, м. Харків, пр-т Льва Ландау, 27).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ (61080, м. Харків, пр-т Льва Ландау, 27).

Автореферат розісланий 25 січня 2016 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Д. Ю. Кондратов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Формування правового суспільства та інтеграція нашої країни до європейської спільноти неможливі без виваженої державної політики в сфері захисту прав дитини. Україна як член міжнародного співтовариства бере участь у діяльності зі створення сприятливого для дітей середовища, в якому гідний розвиток і захист їх прав забезпечується з дотриманням принципів демократії, рівності, миру, соціальної справедливості, з урахуванням моральних засад та традиційних цінностей українського суспільства, спрямованих на зміцнення сім'ї та морального здоров'я дітей в Україні.

Положення, визначені в Конвенції ООН про права дитини, Конституції України визнають першочерговість інтересів дитини та спрямованість на забезпечення повноцінного життя та розвитку дітей, їх захисту від усіх проявів протиправної поведінки. Але все більше у сучасному суспільстві поширюється практика жорстокого поводження з неповнолітніми, ухилення батьків від виконання своїх обов'язків, нехтування основними потребами дітей з боку осіб, на яких законом покладені обов'язки щодо їх виховання, утримання та нагляду.

В умовах необхідності гарантування конституційних прав та законних інтересів дитини в Україні, зокрема, захисту дитини від злісного невиконання обов'язків по догляду з боку батьків або осіб, що їх замінюють, потребують подальшого розвитку заходи запобігання даному виду злочинів, удосконалення норм кримінального законодавства.

Актуальність обраної теми обумовлена і тим, що дотепер в Україні не проводилось кримінологічне дослідження злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлено опіку чи піклування на рівні комплексного наукового дослідження.

Теоретичні та практичні проблеми протидії злочинам, спрямованих проти неповнолітніх, в тій чи іншій мірі висвітлені у працях Ю. М. Антоняна, А. Б. Благої, В. І. Борисова, О. М. Бандурки, І. Г. Богатирьова, В. В. Василевича, В. В. Вітвицької, В. В. Голіни, Л. М. Давиденка, М. Л. Давиденка, І. М. Даньшина, С. Ф. Денисова, Т. А. Денисової, А. І. Долгової, О. М. Джузи, В. Є. Емінова, В. П. Ємельянова, А. П. Закалюка, В. С. Зеленецького, А. Ф. Зелінського, М. Й. Коржанського, О. М. Костенка, Н. Ф. Кузнецової, О. М. Литвака, О. М. Литвинова, В. В. Лунєєва, Д. О. Назаренка, В. М. Трубникова, В. О. Тулякова, І. К. Туркевич, В. Б. Харченка, Н. С. Юзікової та інших вчених. Однак, практично не розробленими залишаються питання запобігання невиконанню обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування спеціально-кримінологічними та індивідуальними заходами. Не знайшла висвітлення проблематика типології осіб, що вчиняють зазначений злочин. Потребує додаткового аналізу механізм їх індивідуальної злочинної поведінки.

Викладені вище обставини у своїй сукупності засвідчують актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження узгоджується з п. 2.1 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на 2011–

2014 роки, затверджених рішенням Вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ від 28 грудня 2010 року, а також відповідає комплексній темі наукових досліджень кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства Харківського національного університету внутрішніх справ на 2014–2018 роки «Протидія злочинності кримінально-правовими та кримінологічними засобами» (номер державної реєстрації 0113U008195). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ від 24 грудня 2013 року (протокол № 12).

Мета і задачі дослідження. *Метою* дослідження є комплексне розв’язання основних кримінологічних проблем злісного невиконання обов’язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, а також формування на цій підставі науково обґрунтованих практичних рекомендацій по вдосконаленню практики протидії та запобігання вказаного виду злочинних практик. Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення таких основних *задач*:

- проаналізувати кількісні та якісні показники злісного невиконання обов’язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування;
- встановити основні фактори латентності злісного невиконання обов’язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування;
- здійснити характеристику особистості винного у вчиненні злісного невиконання обов’язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, скласти її узагальнений кримінологічний портрет;
- провести типологію осіб, які вчиняють злісне невиконання обов’язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування;
- дослідити механізм індивідуальної злочинної поведінки щодо злісного невиконання обов’язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування;
- встановити основні види наслідків злісного невиконання обов’язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування;
- виявити основні соціально-економічні, культурно-психологічні, правові та організаційно-управлінські фактори злісного невиконання обов’язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування;
- проаналізувати загальносоціальні, спеціально-кримінологічні та індивідуальні заходи запобігання злісному невиконанню обов’язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування;
- сформулювати пропозиції із удосконалення чинного законодавства та практики його застосування щодо запобігання злісному невиконанню обов’язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у зв’язку з діяльністю щодо протидії злочинам проти сім’ї.

Предметом дослідження є кримінологічна характеристика та запобігання злісному невиконанню обов’язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування.

Методи дослідження. Методологічне підґрунтя дослідження складають положення й висновки загальної теорії пізнання. Діалектичний метод використовувався при написанні всіх розділів роботи, що дозволило розглянути питання кримінологічної характеристики злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування через детальне вивчення більш загальних категорій кримінології, соціології, психології. Формально-логічний метод дав змогу з'ясувати логіко-методологічні засади побудови основних дефініцій (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 3.1); метод соціологічного опитування використано для з'ясування ефективності правозастосовної діяльності та визначення детермінант аналізованого злочину (підрозділи 2.1–2.3); психологічні методи сприяли здійсненню кримінологічної характеристики осіб, які вчиняють злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування (підрозділ 1.2); системний метод використовувався для комплексного з'ясування складників предмета дисертаційної роботи й дослідженні окремих кримінологічних показників цього злочину (підрозділи 1.1, 1.3); методи класифікації і групування використовувались при характеристиці злочинного посягання й запобігання йому (підрозділ 1.3, розділ 3); статистичні методи дали змогу визначити його кількісні та якісні показники (підрозділ 1.1).

Емпіричну базу дослідження склали дані державної статистичної звітності – матеріали Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України за 2003–2014 роки, узагальнення судової практики Верховним Судом України, вивчення та аналіз матеріалів 227 кримінальних справ та проваджень, порушених (відкритих) за ознаками ст. 166 Кримінального кодексу України (далі – КК), опитування (інтерв'ювання) 120 працівників правоохоронних органів (працівників кримінальної міліції у справах дітей, дільничних інспекторів міліції) в Харківській області.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що вперше в Україні на дисертаційному рівні здійснено кримінологічну характеристику злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування. У роботі сформульовано низку нових теоретичних наукових положень та висновків, основними з яких є такі:

вперше:

- встановлено особливості кримінологічної характеристики злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування на підставі аналізу кількісних і якісних показників: рівень злочинних проявів впродовж 11 років (з 2003 по 2014) має хвилеподібний характер (середній коефіцієнт дорівнює 1,47, найбільший рівень становив відповідно: у 2008 р. – 1,82; у 2009 р. – 1,95; 2010 р. – 2,11); у структурі всієї зареєстрованої злочинності питома вага складає менше 1%, у структурі злочинів проти сім'ї – 9,6%;

- встановлено, що латентність злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування має високий рівень, обумовлений специфічними факторами: сімейним характером даного виду злочину; низькою спроможністю дітей забезпечити собі захист від злочинних посягань; відсутністю нормативно-правової бази щодо дієвого, механізму захисту

прав та законних інтересів дітей; недостовірністю кримінальної статистики; помилками у кваліфікації злочинів;

- визначено основні морально-психологічні особливості особистості винного у вчиненні злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування (невисокий рівень інтелекту, індивідуально-егоїстичні переконання, зневажливе ставлення до людини взагалі та до своєї дитини зокрема, знижена емоційна стійкість, надмірна імпульсивність, агресивність тощо), що дозволило скласти кримінологічний «портрет» особи злочинця;

- виділено, з урахуванням стійкості антисуспільної спрямованості особистості, а також характеру вчинених діянь, основні типи осіб, які вчиняють злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування: ситуативний насильницький тип та ситуативний ненасильницький тип, що поділяється на ситуативно-криміногенний підтип та ситуативний підтип;

- виявлено особливості механізму вчинення злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлено опіку чи піклування: характерними способами його вчинення є відсутність належного забезпечення потреб дитини у медичній допомозі, медичному огляді (27% випадків), у їжі (18%), у гігієні та одязі (14%), у забезпеченні її морального, інтелектуального, культурного та духовного розвитку (11%), у забезпеченні фізичного розвитку дитини (7%), порушення її права на особисту недоторканність, свободу та захист від усіх форм фізичного і психічного насильства (15%), залишення дитини без нагляду (8%); основними видами наслідків злочину є тяжка хвороба (34,5%), смерть (21%), затримка психологічного та фізичного розвитку (20%), соціальна та педагогічна занедбаність (13,5%), вчинення злочину неповнолітнім (4,5%), перебування дитини у стані, що загрожує її життю (5%); основними мотивами злочинної поведінки особи є байдужість до дитини (55%); неприязнь до дитини (27%); безвихідність (18%);

удосконалено:

- наявні в сучасній кримінологічній теорії знання щодо поняття й сутності причин та умов конкретного злочину, у зв'язку з чим дисертант сформулював своє бачення класифікації факторів, що детермінують злочинну поведінку щодо злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, у соціально-економічній, культурно-психологічній, правовій, організаційно-управлінській сферах;

- наукове положення щодо виділення основних ознак неблагополучної сім'ї як головного фактору злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування: матеріальна незабезпеченість сім'ї; безробіття; неспроможність батьків в питаннях виховання дітей; неналежне виконання батьками своїх обов'язків щодо розвитку дитини; відсутність поваги до дитини; застосування батьками фізичних та інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини; насильство в сім'ї;

- напрямки підвищення ефективності законодавчого забезпечення кримінально-правової охорони сім'ї: розроблено пропозиції щодо виокремлення у диспозиції ст. 166 КК кваліфікуючої ознаки «смерть потерпілого», а також щодо

зміни санкції цієї норми (передбачення в ній покарань у виді громадських робіт і арешту);

дістало подальшого розвитку:

- уявлення про провідні напрями запобігання злісному невиконанню обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування на загальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях;

- положення, відповідно до якого сферами, в яких передусім необхідно здійснювати попереджувальну роботу на загальносоціальному рівні є: економічна (подолання безробіття, надання матеріальної та іншої допомоги малозабезпеченим сім'ям тощо), соціальна (допомога батькам у вихованні дітей, державний і суспільний патронаж; зважена політика у сфері планування сім'ї й зміцнення сімейних засад; боротьба з алкоголізмом, наркоманією тощо) та морально-психологічна (вдосконалення морально-психологічної сфери людських відносин, подолання правового нігілізму тощо);

- позиція щодо необхідності врахування судами при обранні виду та розміру покарання сутності й виду тяжких наслідків, спричинених злісним невиконанням обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться у дисертації, можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері – для подальшої розробки теоретичних і прикладних проблем, пов'язаних з темою дослідження (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність Кримінологічної асоціації України від 10 лютого 2015 року);

- у правотворчості – з метою вдосконалення законодавства, яке регламентує кримінальну відповідальність за вчинення злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування;

- у правозастосовній діяльності – для використання в системі службової підготовки працівників правоохоронних органів, працівників служби у справах дітей при обласних державних адміністраціях, в роботі судів, діяльності громадських організацій;

- у навчальному процесі – при викладанні курсу «Кримінологія» та похідних від нього спеціальних курсів у юридичних вищих навчальних закладах й факультетах, при написанні монографій, підручників, посібників (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес Харківського національного університету внутрішніх справ від 25 лютого 2015 року).

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри кримінального права та кримінології Харківського національного університету внутрішніх справ. Окремі наукові погляди дисертанта на порушені проблеми були оприлюднені на трьох науково-практичних конференціях: «Еволюція уявлень про злочин і покарання у суспільно-правовій думці (до 250-річчя праці Чезаре Беккарія «Про злочини та покарання»)» (м. Харків, 24 червня 2014 р.), «Кримінально-правові та адміністративні засади підвищення ефективності боротьби з правопорушеннями проти громадської безпеки, громадського порядку та моральності підрозділами ОВС України» (м. Харків, 21-22

листопада 2014 р.), «Актуальні питання досудового розслідування та сучасні тенденції розвитку криміналістики» (м. Харків, 5 грудня 2014 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у восьми наукових працях, у тому числі чотирьох наукових статтях, опублікованих у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук, одній статті, опублікованій у науковому виданні іноземної держави, трьох тезах наукових доповідей.

Структура дисертації сформована у відповідності до поставленої мети й завдань та складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та трьох додатків. Загальний обсяг дисертації становить 209 сторінок. Основний текст – 182 сторінки. Список використаних джерел містить 209 найменувань і займає 20 сторінок. Додатки займають 7 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначається її зв'язок з програмами та планами наукових досліджень, формулюються об'єкт, предмет, мета, задачі дослідження, основні елементи наукової новизни, наводяться відомості про апробацію й публікацію наукових результатів.

Розділ 1 «Кримінологічна характеристика злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Характеристика кількісних та якісних показників злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування»* встановлено, що рівень аналізованого злочинного прояву впродовж 11 років з розрахунку на 100 тисяч населення країни становить відповідно: 2003 р. – 1,13; 2004 р. – 1,49; 2005 р. – 1,6; 2006 р. – 1,6; 2007 р. – 1,61; 2008 р. – 1,82; 2009 р. – 1,95; 2010 р. – 2,11; 2011 р. – 1,66; 2012 р. – 1,66; 2013 р. – 0,58; 2014 – 0,43. Невелике зменшення кількості зареєстрованих злочинів у 2011–2012 роках не компенсує її різкого зростання у попередньому періоді, тому говорити про стійку зміну тенденцій в динаміці розвитку цього виду злочину передчасно. Різке зменшення кількості злочинів за 2013 рік приблизно на 65% можна пояснити запровадженням із прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України істотних змін у порядку обліку і реєстрації кримінальних правопорушень в цілому. У структурі всієї зареєстрованої злочинності питома вага даного злочину складає менше 1 %. Встановлено, що латентність злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування має високий рівень, наявність у диспозиції ст. 166 КК оціночного поняття «тяжкі наслідки» обумовлюють помилки при встановленні суспільної небезпечності діяння та кваліфікації вчиненого. Так, наприклад, за 2013 рік кількість ухвалених постанов про притягнення до адміністративної відповідальності за ст. 184 КУпАП («Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей») становить 18544, а кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень за ст. 166 КК – лише 262.

У підрозділі 1.2 «Характеристика і типологія осіб, які вчиняють злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування» встановлено, що в переважній більшості такими особами є жінки (83,2 %), з яких незаміжні особи складають – 64,1%; розлучені – 16,0%; значну частину (від 70,1% у 2010 році до 58% у 2013 році) становлять особи віком від 30 до 50 років, а також віком від 25 до 30 років (в середньому 17,8%), мають лише повну або базову загальну середню освіту (46 % та 29 % відповідно), що свідчить про досить низький освітній рівень зазначеної категорії правопорушників. В переважній більшості (83%) злочини вчиняють працездатні особи, які не працювали, не вчилися та не перебували на обліку у службі працевлаштування. Засуджені за ст. 166 КК характеризуються низьким рівнем інтелекту (у 76% осіб спостерігається інтелектуальне зниження в мисленні, обмежений кругозір). Частка осіб, засуджених за цей злочин, що вчинили його у складі групи, є незначною (не перевищує 11%), у стані сп'яніння злочин вчинено у 12 % випадків, на момент вчинення злочину мали судимість 6,5 % осіб, із яких 49,3% перебували на іспитовому терміні на підставі ст. 75 КК.

У підрозділі 1.3 «Характеристика механізму індивідуальної злочинної поведінки щодо злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування» проведене дослідження дало змогу проаналізувати основні потреби, інтереси, цінності, роль конкретної життєвої ситуації, й на їх підставі виокремити основні види мотивів злочинної поведінки особи, що злісно не виконує обов'язків по догляду за дитиною: байдужість до своєї дитини (55%); неприязнь до дитини (27%); безвихідність (18%). Встановлено особливості механізму вчинення злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлено опіку чи піклування: місцем вчинення злочину у більшості випадків є село або селище міського типу (63,5%), конкретним місцем – місце проживання дитини: приватний будинок – 62%, квартира – 28%; час вчинення злочину залежить від способу його вчинення і може бути конкретним або тривалим, більшість злочинів мають тривалий характер (декілька днів (61%), місяців (33%), років (6%)). Встановлено основні способи вчинення злочину.

Розділ 2 «Детермінація злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування» складається із трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Характеристика соціально-економічних факторів злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування» встановлено, що проблема детермінації злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування є досить складною і характеризується наявністю великої кількості підходів до її визначення, що зумовлює відсутність єдності думок серед науковців з приводу її вирішення. Автор підтримує позицію тих науковців, які всі зв'язки опосередкування і взаємодії злочинності з іншими соціальними явищами і процесами, тобто всю сукупність видів криміногенної детермінації, визначають терміном «фактор». Безпосередні причини злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, притаманні саме цьому виду злочину, представлені декількома групами факторів:

соціально-економічними, культурно-психологічними, правовими, організаційно-управлінськими. До основних безпосередніх соціально-економічних факторів вчинення злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, належать сімейне неблагополуччя (алкоголізм, конфлікти, насильство в сім'ї), а також матеріальна незабезпеченість родини та безробіття.

У підрозділі 2.2 *«Характеристика культурно-психологічних факторів злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування»* шляхом аналізу кримінальних справ і проваджень, порушених (відкритих) за ст. 166 КК, а також опитування працівників правоохоронних органів щодо основних причин та умов вчинення зазначеного виду злочину встановлено основні культурно-психологічні фактори злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування: низький культурний, моральний та освітній рівень осіб, що вчиняють даний вид злочину; недоліки сімейного виховання; педагогічна неспроможність виховувати дитину з боку батьків або інших осіб, на яких покладений обов'язок опіки чи піклування; поширеність правового нігілізму; поширеність насильства у засобах масової інформації.

У підрозділі 2.3 *«Характеристика правових та організаційно-управлінських факторів злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування»* шляхом аналізу чинного законодавства, кримінальних справ (проваджень), порушених (відкритих) за ознаками за ст. 166 КК вказано на відсутність законодавчого визначення окремих термінів, що становлять понятійний апарат зазначеної норми. Зокрема, у її диспозиції не розкрито значення поняття «тяжкі наслідки», що призводить до його довільного тлумачення і збільшення ролі суб'єктивного фактору при винесенні вироків та призначенні покарання. Дослідженням встановлено, що в 95% випадків до осіб, які вчинили злочин, передбачений ст. 166 КК, застосовано ст. 75 КК, що обумовлено наявністю у санкції ст. 166 КК лише двох (досить суворих) видів покарань: обмеження та позбавлення волі. Це призводить до фактичної безкарності злочинних діянь осіб, які звільняються від відбування покарання з випробуванням, унеможливорює досягнення цілей кримінального покарання, і, що найважливіше, не дозволяє усунути небезпеку, яка загрожує дітям, що постраждали від злочинів, вчинених їх батьками або особами, котрі їх замінюють. Наголошено на доцільності внесення змін до санкції ст. 166 КК та передбаченні в ній покарання у виді громадських робіт та арешту (призначення штрафу або виправних робіт здатне безпосередньо й негативно відобразитись на добробуті сім'ї й на інтересах дітей).

Розділ 3 «Запобігання злісному невиконанню обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Загальносоціальні та спеціально-кримінологічні заходи запобігання злісному невиконанню обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування»* встановлено, що найважливіші засоби запобігання на загальносоціальному рівні передбачають економічну, соціальну і культурну складові.

В економічній галузі основним напрямом є подолання безробіття; у соціальній сфері уваги потребує, насамперед, сім'я та зниження рівня сімейного неблагополуччя. До основних заходів загальносоціального запобігання можна віднести: захист інтересів незаможних громадян, у тому числі надання матеріальної та іншої допомоги малозабезпеченим сім'ям; проведення виховної роботи з підростаючим поколінням, допомога батькам у вихованні дітей, державний і суспільний патронаж; зважена політика у сфері планування сім'ї і зміцнення сімейних засад; боротьба з алкоголізмом, наркоманією, корекція психічних аномалій; вдосконалення морально-психологічної сфери людських відносин, подолання правового нігілізму; проведення ретельного пошуку кадрів суб'єктів запобігання злочинності, матеріальному і моральному стимулюванні їх праці, здійснення профілактичної роботи щодо запобігання насильства в сім'ї, удосконалення кримінального законодавства (ст. 166 КК), здійснення законодавчої розробки питання запровадження в Україні системи ювенальної юстиції, яка б передбачала, по-перше, імплементацію в українське законодавство положень міжнародно-правових стандартів здійснення правосуддя у справах неповнолітніх, по-друге, забезпечення механізмів реалізації законодавства про ювенальну юстицію на практиці, по-третє, створення інституту ювенальної юстиції та основних елементів ювенальної системи захисту прав неповнолітніх не тільки в ролі правопорушників, але й у ролі потерпілих від незаконних посягань.

До найбільш дієвих заходів соціально-психологічного характеру належать: зниження рівня неблагополучних сімей шляхом виявлення та постановки на профілактичний облік таких неблагополучних сімей; використання патронажу як одного з видів роботи соціального працівника, який передбачає відвідування сім'ї вдома з метою проведення діагностичної, контролюючої, адаптаційно-реабілітаційної роботи, що надасть змогу налагодити і підтримувати тривалі зв'язки із сім'єю, вчасно виявляти її проблеми й оперативно надавати допомогу; розроблення та затвердження порядку провадження діяльності суб'єктів соціальної роботи з дітьми та сім'ями з дітьми щодо виявлення дітей та сімей з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, організації та забезпечення соціального супроводу таких дітей та сімей з дітьми; відродження механізму примусового лікування від алкоголізму, наркоманії членів соціально неблагополучних сімей. Важливими заходами інформаційно-виховного характеру слід визнати забезпечення процесу інформування населення про види соціальних послуг і допомоги, які надаються суб'єктами соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю шляхом забезпечення розміщення в засобах масової інформації соціальної реклами й організації проведення телепередач щодо видів соціальних послуг і допомоги, що надаються дітям та сім'ям з дітьми; ознайомлення учнів із законодавством про охорону дитинства, прав на свободу, на захист від усіх форм насильства, на освіту і працю.

Необхідними організаційно-управлінськими заходами слід визнати удосконалення механізму взаємодії місцевих органів виконавчої влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей, соціального супроводу сімей, які виховують дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; розробку та затвердження порядку проведення моніторингу виконання

суб'єктами соціальної роботи з дітьми та сім'ями з дітьми обов'язків щодо забезпечення належного утримання і виховання дітей; розробку та затвердження порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю в процесі виявлення дітей, які залишилися без батьківського піклування, сімей з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, надання послуг та забезпечення соціального супроводу таких дітей і сімей; удосконалення порядку співпраці та взаємодії органів кримінальної міліції у справах дітей, служби дільничних інспекторів міліції з центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, закладами освіти.

У підрозділі 3.2 «Індивідуальні заходи запобігання злісному невиконанню обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування» встановлено, що заходи індивідуального рівня повинні відповідати етапам формування особистості злочинця і поділятися на: індивідуальну профілактику, запобігання та припинення злочинних проявів; своєчасне виявлення осіб, які схильні до вчинення злочинів проти дітей; здійснення впливу на даних осіб з метою подолання їх антигромадських поглядів, звичок; здійснення контролю за місцем роботи або проживання осіб, щодо яких здійснюється нагляд; всебічне вивчення особистості, її поведінки, зв'язків, з метою проведення профілактичних заходів відносно даної особи; застосування методів переконання і примусу з урахуванням характеристики особи; надання сприяння особам у вирішенні їх соціальних, побутових проблем і питань працевлаштування; виявлення, усунення або нейтралізація можливих джерел негативного впливу на осіб, які підлягають профілактиці; координація спільної діяльності суб'єктів профілактики, систематичний аналіз результатів проведених профілактичних заходів і узгоджене планування дій спрямованих на індивідуальну профілактику; розроблення та затвердження примірних корекційних програм для батьків, які неналежно виконують свої батьківські обов'язки, з урахуванням необхідності розв'язання проблем, що спричиняють складні життєві обставини дитини; координація і аналіз діяльності суб'єктів запобіжної діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягає у комплексній розробці питань кримінологічної характеристики та запобігання злісному невиконанню обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування та формулюванні обґрунтованих пропозицій з вдосконалення чинного законодавства.

Основні результати дослідження відображені в таких висновках:

1. Аналіз кількісних та якісних показників злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування дозволяє сформулювати основні тенденції, що характеризують зазначений вид злочинних проявів: рівень злочинних проявів, які мають ознаки, передбачені ст. 166 КК, впродовж 11 років з 2003 по 2014 має хвилеподібний характер, середній коефіцієнт злочинності дорівнює 1,47, найбільший рівень злочинних проявів було відзначено в період з 2008 по 2010 роки. Незначні коливання показників злочинів

даного виду до 2013 року ще раз підтверджують певну стабільність у поширеності даного злочину і навіть значне зменшення кількості злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування у 2013 та 2014 роках не свідчить про позитивні зміни довгострокового характеру. Зменшення кількості вчинених злочинів можна пояснити запровадженням із прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України істотних змін у порядку обліку і реєстрації кримінальних правопорушень в цілому, і, як наслідок, високою штучною латентністю даного виду злочину. У структурі всієї зареєстрованої злочинності питома вага даного виду злочину складає менше 1%; у структурі злочинів проти сім'ї – 9,6%, що свідчить про значну вагу та велику поширеність цього виду злочину; найбільш високі коефіцієнти злочинності зафіксовано в Херсонській (30,3), Кіровоградській (13,6), Чернівецькій (10,6), Запорізькій (10,4), Луганській (7,8), Донецькій (5,7) областях.

2. Встановлено, що латентність злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, має високий рівень, обумовлений специфічними факторами, а також складний характер. З одного боку, при вчиненні даного виду злочину завжди є потерпілі, яким заподіюються тяжкі наслідки, з іншого – недосконалість конструкції ст. 166 КК, а також наявність в ній оціночного поняття «тяжкі наслідки» зумовлюють помилки при оцінці суспільної небезпечності та кваліфікації вчиненого. До основних факторів латентності можна віднести: сімейний характер даного виду злочину; низьку спроможність дітей забезпечити собі захист від злочинних посягань; відсутність ефективної системи соціальних служб, які б забезпечували належний захист дитини у сім'ї; відсутність нормативно-правової бази, яка б регулювала дієвий, ефективний механізм захисту прав та законних інтересів дітей щодо яких не виконуються обов'язки по догляду з боку батьків; недостовірність кримінальної статистики; помилки при кваліфікації вчиненого діяння.

3. Створено кримінологічний портрет особи, що злісно не виконує обов'язки по догляду за дитиною або особою щодо якої встановлено опіку чи піклування. Проведеним дослідженням встановлено, що у переважній більшості це жінка – мати дитини, громадянка України, у віці від 30 до 40 років, не одружена, раніше не судима, яка вчиняє злочин вперше та одноособово. Як правило, вона не зайнята суспільно корисною працею, має повну середню освіту, не працює, має дуже низький рівень матеріального забезпечення. Особи, що вчиняють даний вид злочину, у переважній більшості випадків ведуть асоціальний спосіб життя, схильні до зловживання алкоголем (рідше – наркотиками), що призводить до порушення нормального функціонування сім'ї, руйнування цінних сімейних зв'язків, а також належної обстановки, в якій повинна розвиватися дитина. В умовах систематичної алкоголізації і пагубного впливу наркоманії особистість деградує, її взаємодія з «благополучними» верствами суспільства заміщається на спілкування з неформальними асоціальними групами, присутність членів яких часто супроводжується зневажливим ставленням батьків до дитини за місцем їх спільного проживання. З психологічної точки зору для винних характерний невисокий рівень інтелекту, з числа ціннісних орієнтацій у них домінують індивідуально-егоїстичні переконання, погляди, що зумовлюють негативне ставлення до власної сім'ї, дітей,

або осіб, що перебувають під їх опікою, прагнення до паразитичного існування за рахунок інших, зокрема, своєї власної дитини (яка, наприклад, одержує соціальну допомогу по догляду за дитиною-інвалідом), зневажливе ставлення до людини взагалі, і до своєї дитини зокрема. У винних спостерігається явна та очевидна перевага матеріально-біологічних потреб над духовними. Особистість характеризується зниженою емоційною стійкістю, надмірною імпульсивністю, агресивністю; для особи притаманна брехливість, грубість, цинізм, завищений рівень самооцінки; винні мають низький рівень культури, відносин і поведінки, примітивність інтересів і ціннісних орієнтацій, у них відсутні стійкі життєві плани.

4. Проведено типологію осіб, які вчиняють злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, враховуючи стійкість антисуспільної спрямованості особистості, а також характер вчинених діянь. До основних типів належать: ситуативний насильницький тип (15%), ситуативний ненасильницький тип (75%), що, в свою чергу поділяється на ситуативно-криміногенний підтип (60%) та ситуативний підтип (20%).

5. Досліджено особливості механізму індивідуальної злочинної поведінки злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування: виокремлено основні види мотивів злочинної поведінки (байдуже ставлення до своєї дитини (55%); неприязнь до дитини (27%); скрутне становище (18%)); встановлено особливості місця, часу та способу вчинення даного виду злочину.

6. Встановлено, що до основних видів тяжких наслідків злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, належать: тяжка хвороба (34,5%), смерть (21%), затримка психологічного та фізичного розвитку (20%), соціальна та педагогічна занедбаність (13,5%), вчинення злочину неповнолітнім (4,5%), перебування дитини у стані, що загрожує її життю (5%).

7. Виявлено, що серед усього причинного комплексу найбільш характерним фактором, наявним у всіх без винятку фактах вчинення злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, виступає криза інституту сім'ї, що знаходить свій вираз у великій кількості неблагополучних сімей. До основних ознак неблагополучної сім'ї належать: матеріальна незабезпеченість сім'ї, безробіття, неспроможність батьків в питаннях виховання дітей, неналежне виконання батьками своїх батьківських обов'язків щодо виховання та розвитку дитини, відсутність піклування батьків про здоров'я своєї дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток; відсутність поваги до дитини; застосування батьками фізичних та інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини; насильство в сім'ї.

8. Встановлено, що до найбільш суттєвих соціально-економічних факторів належать: матеріальна незабезпеченість сім'ї, великий рівень безробіття в державі, до культурно-психологічних факторів – низький культурний, моральний та освітній рівень, недоліки сімейного виховання, поширеність правового нігілізму, поширеність висвітлення насильства у засобах масової інформації, до основних правових та організаційно-управлінських факторів – відсутність законодавчого визначення окремих термінів, що становлять понятійний апарат ст. 166 КК;

неефективність застосування видів покарань, передбачених її санкцією; недосконалість нормативно-правової основи діяльності органів, на які покладено функції захисту дитини у сім'ї; відсутність ефективної системи соціальних служб, які б забезпечували належний захист дитини у сім'ї; недоліки в діяльності правоохоронних органів щодо протидії злочинам проти сім'ї та неповнолітніх; відсутність ефективної взаємодії між органами, на які покладено функції протидії та запобігання злочинам у цій сфері; недостатнє наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів.

9. Напрями загальносоціального запобігання злісному невиконанню обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування передбачають здійснення заходів в економічній, соціальній та культурно-психологічній сферах. Особливу увагу слід приділити захисту інтересів незаможних громадян, у тому числі наданню матеріальної та іншої допомоги малозабезпеченим сім'ям; проведенню виховної роботи з підростаючим поколінням, допомозі батькам у вихованні дітей, державному і суспільному патронажу; зваженій політиці у сфері планування сім'ї і зміцнення сімейних засад; боротьбі з алкоголізмом, наркоманією; проведенню ретельного пошуку кадрів суб'єктів запобігання злочинності; удосконаленню кримінального законодавства (ст. 166 КК), здійсненню законодавчої розробки питання запровадження в Україні системи ювенальної юстиції. Спеціально-кримінологічні заходи повинні спрямовуватися на усунення криміногенних явищ і процесів мікросередовища, що породжують та сприяють виникненню негативних рис особи та невиконанню ними обов'язків по догляду за дитиною. Запобіжні заходи індивідуального рівня слід пов'язувати зі своєчасним виявлення осіб, які схильні до вчинення злочинів проти дітей; здійсненням впливу на них з метою подолання антигромадських поглядів, звичок; здійсненням контролю за місцем роботи або проживання таких осіб; всебічне вивчення особистості, її поведінки, зв'язків, з метою проведення щодо неї профілактичних заходів.

10. Запропоновано внести низку змін і доповнень до чинного кримінального законодавства: виокремити у диспозиції ст. 166 КК кваліфікуючу ознаку «смерть потерпілого», а також розширити санкцію цієї норми та передбачити в ній можливість застосування покарання у виді громадських робіт та арешту.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Усова Є. С. Характеристика кількісних та якісних показників злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування / Є. С. Усова // Наше право. – 2014. – № 7. – С. 150–158.

2. Усова Є. С. Латентність злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування / Є. С. Усова // Європейські перспективи. – 2014. – № 8. – С. 122–130.

3. Усова Е. С. Криминологическая характеристика личности преступника, злостно не исполняющего свои обязанности по уходу за ребенком / Е. С. Усова // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 3. – С. 264–268.

4. Усова Є. С. Детермінація злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування [Електронний ресурс] / Є. С. Усова // Юридичний науковий електронний журнал. – № 6. – С. 173–176. – Режим доступу : http://www.lsej.org.ua/6_2014/47.pdf.

5. Усова Є. С. Запобігання злісному невиконанню обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування / Є. С. Усова // Митна справа. – 2014. – № 6. – ч. 2. – книга 1. – С. 139–144.

6. Усова Є. С. Проблеми призначення покарання за злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування / Є. С. Усова // Еволюція уявлень про злочин і покарання у суспільно-правовій думці (до 250-річчя праці Чезаре Беккарія «Про злочини та покарання») : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (24 червня 2014 р., м. Харків) / МВС України ; Харк. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінологічна асоціація України. – Х. : Золота миля, 2014. – С. 208–212.

7. Усова Є. С. Типологія осіб, що вчинили злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування / Є. С. Усова // Кримінально-правові та адміністративні засади підвищення ефективності боротьби з правопорушеннями проти громадської безпеки, громадського порядку та моральності підрозділами ОВС України : зб. мат. «круглого столу» (21–22 листопада 2014 року, м. Харків) / Харк. нац. ун-т внутр. справ; Кримінологічна асоціація України. – Х. : Золота миля, 2014. – С. 184–189.

8. Усова Є. С. Особливості обстановки та способів вчинення злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування / Є. С. Усова // Актуальні питання досудового розслідування та сучасні тенденції розвитку криміналістики: зб. матер. міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 5 грудня 2014 р.) / Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : Золота миля, 2014. – С. 430–434.

АНОТАЦІЇ

Усова Є. С. Кримінологічна характеристика та запобігання злісному невиконанню обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування (ст. 166 КК України). – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2016.

Дисертацію присвячено кримінологічній характеристиці та визначенню напрямів запобігання злісному невиконанню обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування. Здійснено аналіз кількісних та якісних показників даного виду злочину, встановлено основні фактори латентності, складено узагальнений кримінологічний портрет особи, яка вчиняє злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною. Виявлено основні фактори детермінації даного злочину, на підставі чого пропонується комплекс загальносоціальних, спеціально-кримінологічних та індивідуальних заходів

запобігання. Сформульовано пропозиції з удосконалення чинного кримінального законодавства.

Ключові слова: злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною, кримінологічна характеристика, особа злочинця, детермінація, запобігання.

Усова Е. С. Криминологическая характеристика и предупреждение злостного неисполнения обязанностей по уходу за ребенком или лицом, в отношении которого установлена опека или попечительство (ст. 166 УК Украины). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел. – Харьков, 2016.

Диссертация посвящена криминологической характеристике и определению направлений предупреждения злостного неисполнения обязанностей по уходу за ребенком или лицом, в отношении которого установлена опека или попечительство. Проведен анализ количественных и качественных показателей данного вида преступления, проанализированы уровень, структура, динамика, определены основные тенденции его дальнейшего развития.

Установлены основные факторы латентности данного преступления: семейственный характер данного вида преступления, низкая способность детей обеспечить защиту своих прав, отсутствие эффективной системы социальных служб, которые обеспечивали бы надлежащую защиту ребенка и т.д.

Проведено криминологическое исследование личности преступника, совершившего злостное неисполнение своих обязанностей по уходу за ребенком или лицом, в отношении которого установлены опека или попечительство. Акцентируется внимание, что эффективное изучение личности преступника невозможно представить без исследования структуры данной личности. Анализ различных научных подходов по данному вопросу, изучение статистических данных, а также уголовных производств по ст. 166 УК Украины дали возможность выделить социально-демографические, морально-психологические и уголовно-правовые признаки личности преступника, совершившего анализируемое преступление, и составить его криминологический портрет. В подавляющем большинстве случаев это женщина – мать ребенка, гражданка Украины, в возрасте от 30 до 40 лет, не замужем, ранее не судимая, которая совершает преступление впервые и единолично, не занята общественно полезным трудом, имеет полное среднее образование, не работающая, имеющая очень низкий уровень материального обеспечения. Лица, которые совершают данный вид преступления, как правило, ведут антисоциальный образ жизни, склонны к систематическому злоупотреблению алкоголем, реже наркотиков, что приводит к нарушению нормального функционирования семьи, разрушению ценностных семейных связей, а, следовательно, и надлежащей обстановки, в которой должен развиваться ребенок. В условиях алкоголизма и наркомании личность деградирует, ее взаимодействие с «благополучными» слоями общества меняется на общение с неформальными группами склонных к злоупотреблению алкоголем и употреблению наркотиков лиц,

присутствие которых часто сопровождается пренебрежительным отношением родителей к ребенку по месту его проживания. С психологической точки зрения для виновных характерны невысокий уровень интеллекта, в ценностных ориентациях доминируют индивидуально-эгоистичные убеждения, взгляды, которые определяют негативное отношение к собственной семье, детям, стремления к паразитическому существованию за счет других, в частности, своего собственного ребенка, пренебрежительное отношение к человеку вообще, и к своему ребенку в частности. Также указанные лица характеризуются сниженной эмоциональной устойчивостью, чрезмерной импульсивностью, агрессивностью; им присущи такие черты характера, как лживость, грубость, цинизм, завышенный уровень самооценки; они имеют низкий уровень культуры, примитивность интересов и ценностных ориентаций, отсутствие стойких жизненных планов.

В диссертации также проведен анализ социально-экономических, культурно-психологических, правовых, организационно-управленческих групп факторов злостного неисполнения обязанностей по уходу за ребенком или лицом, в отношении которого установлена опека или попечительство. Раскрыто содержание основных мер общесоциального, специально-криминологического и индивидуального характера злостного неисполнения обязанностей по уходу за ребенком или лицом, в отношении которого установлена опека или попечительство, сформулированы предложения по усовершенствованию уголовного законодательства.

Ключевые слова: злостное невыполнение обязанностей по уходу за ребенком, криминологическая характеристика, личность преступника, детерминация, предупреждение.

Usova E. S. Criminological characteristic and prevention malicious neglect of child care or by the person under guardianship or trusteeship. – Published as Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Law, Speciality 12.00.08. – Criminal Law and Criminology; Criminal Executive Law. – Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, 2016.

The dissertation is devoted criminological characterization and identify prevent grave neglect for child care or by the person under guardianship or trusteeship. The analysis of quantitative and qualitative indicators of this type of crime, found the main factors of latency, general criminological drawn portrait of the person who commits willful neglect on child care. The basic factors of determination of the crime on the basis of which offered a set of general, special-criminological and individual prevention measures. Suggestions to improve existing criminal laws.

Key words: malicious neglect of child care, criminological characteristics, person of a malicious neglect of child care, determination, preventive measures.

Підписано до друку 24.12.2015 р. Папір офсетний. Друк офсетний.
Формат 60х84/16. Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
пр-т Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.

Друкарня Харківського національного університету внутрішніх справ
61080, м. Харків, пр-т Льва Ландау, 27.